

Pouk, ki navduši

Barbara Oder
Osnovna šola Poljčane

Pouk v 1. razredu po načelih formativnega spremljanja

Povzetek: Zavedamo se, kako pomembno je medpredmetno povezovanje, ki omogoča celostni pristop k pridobivanju znanja. Vemo pa tudi to, da je iz dneva v dan težje motivirati učence za delo in vedno več je problemov z disciplino. Vse skupaj se da odlično povezati s formativnim spremljanjem. V prispevku je opisan potek formativnega spremljanja na enem izmed sklopov v 1. razredu, kjer učenci elemente in veščine tega dela šele spoznavajo in pridobivajo. **Ključne besede:** formativno spremljanje, medpredmetno povezovanje, 1. razred. **Lessons in 1st Grade according to the Principles of Formative Assessment. Abstract:** We are aware of the importance of cross-curricular integration, which enables a comprehensive approach to the gaining of knowledge. We also realize that it is getting harder every day to motivate pupils to work and that there are increasing problems with discipline. All of the above can be tied to formative assessment excellently. The paper describes the course of formative assessment in one of the sets in 1st grade, in which pupils are just coming to know and assimilate the elements and skills of the set. **Key words:** formative assessment, cross-curricular integration, 1st grade.

Uvod

Že nekaj let ugotavljam, da se učenci v šoli dolgočasijo, da jih je težko navdušiti in motivirati za kakršnokoli delo. Sprva sem na učence skušala vplivati na različne načine, a na koncu sem spoznala, da bom morala začeti pri sebi, da se otrok ne bo dalo spremeniti. Ob prebiranju različne strokovne literature in obiskovanju različnih seminarjev, izobraževanj in izmenjavi mnenj, sem se pred nekaj leti odločila, da preizkusim formativno spremljanje.

Pri formativnem spremljanju učitelj načrtuje učni proces skupaj z učenci, seznanjeni s nameni učenja, skupaj z njimi načrtuje cilje, ki naj bi jih dosegli, in oblikuje kriterije uspešnosti. Na osnovi preverjenega predznanja si učenci postavijo svoje osebne cilje, učitelj pa organizira aktivnosti, ki bodo po različnih poteh pripeljale učence do cilja. Ves čas gradi na učenčevih močnih področjih in posledično razvija učenčeva šibka področja. Učitelj spremlja učence, pridobiva dokaze o doseženem znanju, spremlja njihov napredek, jim daje kakovostne povratne informacije in jih usmerja. Povrat-

ne informacije pa ne daje le učitelj, učenec jih lahko dobi tudi od sošolcev ali se samooceni. Učenci oblikujejo povratne informacije na osnovi kriterijev, zato je zelo pomembno, da te učenci razumejo. Kakovostna povratna informacija učencu pove, kje je uspešen, kje še ni, in mu da napotke, kako lahko svoje znanje izboljša. Formativno spremljanje omogoča napredek vsakemu posamezniku, ob tem pa gradi dobre medsebojne odnose in posledično vpliva na izboljšanje discipline v razredu.

Kako sem se lotila dela?

Najprej sem spremenila postavitev miz v razredu. Učenci sedijo v manjših skupinah, te niso vedno enake (glede na predznanje, interes, glede na cilj, ki ga želijo doseči, naključno ...). Začela sem spreminjati tudi pouk, ne držimo se več strogo urnika, seveda pa pazim, da opravimo zahtevano število ur v skladu s predmetnikom. Pouk medpredmetno povezujemo, kjer se le da poiščemo skupne cilje. S tem pridobimo nekaj časa, ki nam ga je vedno primanjkovalo. Seveda sem naletela tudi na težave. Kljub medpredmetnemu povezovanju bi še vedno potrebo-

vala nekaj več časa. Pri delu me pogosto ovirajo in omejujejo tudi delovni zvezki. Razmišljala sem že o tem, da bi jih opustila, a se za to zaenkrat še nisem odločila. Morda bi lahko bili rešitev delovni zvezki, v katerih bi lahko učitelj sam zbiral, kaj bo napravil in česa ne. Naloge, ki bi jih izbral, bi vzel iz delovnega zvezka (neke mapel) in jih razdelil učencem. Tako bi lahko napravili stvari bolj pogljljeno, v delovnih zvezkih pa ne bi bilo nerešenih strani, ki upravičeno jezijo starše. A to je že druga zgodba.

V nadaljevanju bi vam rada na konkretnem primeru predstavila formativno spremljanje v 1. razredu, pri sklopu Promet. Za osnovo je bila vsebina, ki jo obravnavamo pri spoznavanju okolja, na to vsebino pa sem skušala navezati ostale predmete. Sklop smo obravnavali dva tedna.

Preden se lotimo dela, je najpomembneje, da učitelj dobro pozna cilje učnega načrta. V nadaljevanju sem povzela glavne cilje, ki smo jih povezali v tem sklopu.

Tematski sklop: Promet

Cilji:

SPO

- zna opisati varno pot v šolo,
- zna opisati in poimenovati osnovne prometne znake za pešce in kolesarje v okolici šole,
- opiše in uporabljajo pravila varne hoje (skupinske, ob odrasli osebi, po pločniku, prečkanje ceste ipd.),
- dokaže razumevanje pomena vidnosti v prometu z nošenjem rumene rutice, svetlih oblačil in kresničke,
- zna vrednotiti vedenje sopotnika v različnih prevoznih sredstvih,
- zna opisati, kako lahko alkohol, mamila in zdravila ogrožajo vse udeležence v prometu.

SLJ

- govorno nastopi, opiše svojo pot v šolo,
- sodeluje v igri vlog,
- povzema temeljna načela vljudnega pogovaranja.

LUM

- iz embalažnih škatel in odpadnega materiala izdelajo maketo okolice šole.

MAT

- opredeli položaj predmeta glede na sebe oziroma glede na druge predmete in se zna pri opisu

položaja pravilno izražati (nad/pod, levo/desno, zgoraj/spodaj ipd.),

- premika se po navodilih po prostoru in na ravnini, orientira se na ravnini.

ŠPO

- učenec je sposoben hoditi tri ure s krajšimi postanki,
- pozna osnovno pohodniško opremo in upošteva pravila varne hoje.

GUM

- poje repertoar ljudskih, umetnih pesmi.

Elementi formativnega spremljanja

1. Preverjanje predznanja

Najprej sva z drugo učiteljico preverili, kaj učenci že vedo o prometu, česa še ne vedo, in kaj jih zanima, česa še ne znajo. Tokrat sva se odločili, da s pomočjo sličic in zapisa oblikujemo miselni vzorec. Miselni vzorec je nastajal med samim preverjanjem predznanja v razredu. Vsebine, ki so jih učenci dobro poznali, smo na predlog učencev označili s kljukico. Tiste, ki jih še ne poznajo, pa z žarnico.

Z analizo predznanja sva ugotovili, da veliko učencev določene cilje že dosega, da pa imamo največ težav s poznavanjem prometnih znakov, ki so namenjeni peščem in jih srečamo v okolici šole, ter s pravili varne hoje.

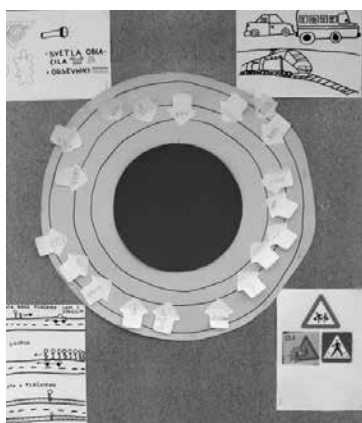
Slika 1: Miselni vzorec, preverjanje predznanja

2. Skupno načrtovanje in oblikovanje kriterijev

Učitelj mora dobro poznati cilje in standarde znanja iz učnega načrta, da lahko učence usmerja pri določanju njihovih osebnih ciljev in oblikovanju kriterijev. Z učiteljico sva najprej določili cilje, te vedno postaviva malo nad učenčeve zmožnosti, da so jim izziv. Pazili sva na količino ciljev (ne sme jih biti preveč). S pomočjo ciljev in na osnovi preverjanja predznanja smo skupaj z učenci oblikovali njihove osebne cilje in določili kriterije uspešnosti. Pri tem delu so učenci potrebovali pomoč. Vsak posameznik si je na podlagi predznanja določil svoj osebni cilj. Cilje smo skupaj napisali/narisali v obliki tarče, ki nam je v naslednjih dneh služila za spremljanje napredka. Skupaj smo oblikovali tudi kriterije uspešnosti in jih zapisali v »jeziku učencev« tako, da so bili razumljivi njim. Pri oblikovanju kriterijev si lahko pomagamo tudi z izdelki učencev, ki jih med seboj primerjamo. S pomočjo kriterijev lahko učenci vrednotijo lastne izdelke ali izdelke sošolcev. Kadar delamo tako, učenci nimajo težav z vrednotenjem, so zelo kritični in samokritični.

Piktogrami na tarči predstavljajo posamezne cilje. Učenci so na tarčo lepili listke s svojimi imeni glede na to, kako so se približali zelenemu cilju. Vsi so težili k temu, da bi se čim bolj približali sredini tarče, kar je pomenilo, da so cilj dosegli.

Slika 2: Tarča za spremljanje individualnega napredka

Sledil je razgovor o tem, kako se lahko tega naučimo, kje bi to izvedeli. Predlogi učencev so bili naslednji:

- vprašali bi mamice, očke, babice, velike ...,
- povabili bi policaja,

- šli bi ven in pogledali,
- pogledali bi na televiziji,
- pogledali bi na internetu.

Dejavnosti, ki smo jih izvedli, da bi dosegli posamezne cilje.

a) Učni sprehod

V okviru športne vzgoje in spoznavanja okolja smo izvedli učni sprehod, na katerem se nam je pridružil policaj. Na učnem sprehodu smo opazovali prometne znake, varne poti okoli šole, ugotavljali smo pomen vidnosti v prometu in spoznali pravila varne hoje v skupini in ob odrasli osebi. Ponovili smo tudi to, kje lahko sedijo v avtomobilu, na vlaku in avtobusu, kako se obnašajo v različnih prevoznih sredstvih ter kako morajo biti oblečeni, da jih vozniki čim hitreje opazijo.

b) Govorna vaja

Promet smo povezali še s slovenščino. Učenci so po vrnitvi z učnega sprehoda opisovali pot, ki smo jo prehodili, in vse, kar so opazili. Tako smo urili govorno nastopanje.

V okviru slovenščine smo utrjevali še grafomotoriko. Učenci so ugotavljali, kaj od tega, kar so videli, bi lahko predstavili s črtami. Pogovorili smo se o tem, s kakšnimi črtami bi lahko narisali prometne znake, ceste, ograje ... Tako smo izvedli različne grafomotorične vaje, v katerih so urili risanje črt (vodoravno, navpično, poševno, krog ...).

Seveda smo že pred tem risali črte in oblikovali kriterije za risanje črt. Ker so učenci sodelovali pri nastajanju kriterijev, so brez težav vrednotili svoje izdelke. Bili so zelo kritični, pogosto bolj kritični kot učitelj.

Slika 3: Kriteriji za risanje črt v zvezek

Slika 4: Risane črte na tablo

Slika 5: Risanje z mokro gobo

Slika 6: Oblikovanje črt iz plastelina

Slika 10: V avtomobilu

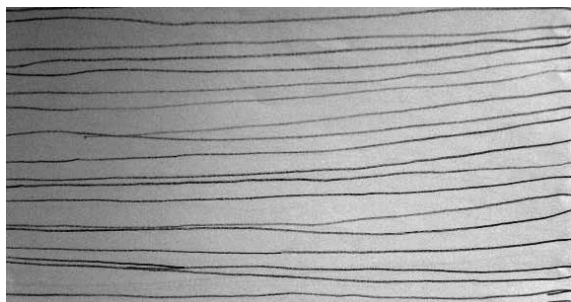
Slika 11: Na avtobusu

Slika 7: Risanje po zdrobu

Slika 8: Razvrščanje vrvic s ščipalkami

Slika 9: Risanje na večji format

Dva primera samovrednotenja:

Svinčnik sem imel ošiljen. Nisem bil natančen, ker niso vse črte od črte do črte. Prst prostora sem imel, vse črte še nisem narisal v eni potezi.

Črte sem narisala v eni potezi, od črte do črte. Spuščala sem prst prostora, risala sem z ošiljenim svinčnikom.

c) Igra vlog

S pomočjo igre vlog smo utrjevali in preverjali obnašanje v različnih prevoznih sredstvih ter vikanje in tikanje. Tudi v teh primerih so skupine, na osnovi dogovorjenih kriterijev, druga drugi podajale povratne informacije.

Primer: Na avtobusu sedimo tako, da smo naslonjeni nazaj in imamo noge na tleh. Julija, ti si imela noge na sprednjem sedežu, Eva se je pozabila pripeti. Lana je pravilno pozdravila in vikala šoferja.

d) Učenje pesmice

Pri glasbeni umetnosti smo se naučili pesem o prometu in jo gibalno spremljali.

e) Izdelava makete okolice šole

Slika 12: Maketa okolice šole

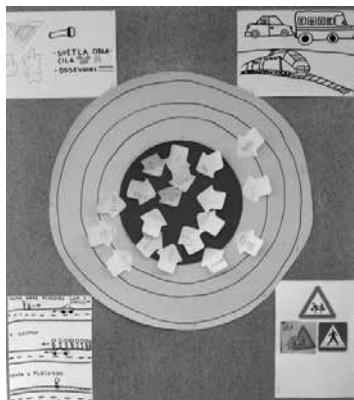
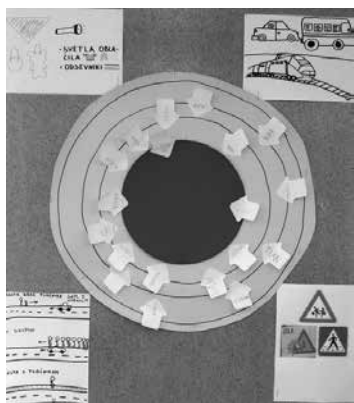
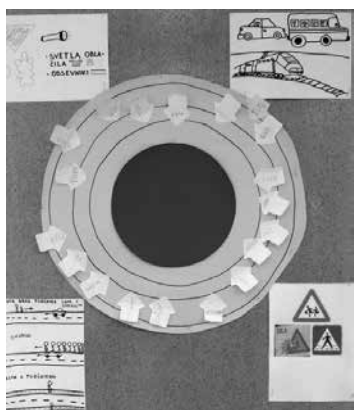
V okviru spoznavanja okolja in likovne umetnosti smo iz odpadnega materiala (škafle, karton, časopisni in revijalni papir) izdelali okolico šole, prometne poti in prometne znake, ki so pomembni za pešce in kolesarje. Učenci so tako svoje znanje še nadgradili in dodali še nekatere prometne znake, ki smo jih srečali na učnem sprehodu, a niso namenjeni pešcem. Učenci so od doma prinesli avtomobilčke in pešce. Z igro so utrjevali varno hojo v skupini in ob odrasli osebi, prečkanje ceste, poznavanje prometnih znakov. Ob maketi smo urili tudi orientacijo. Učenci so pred, med in po samem delu ugotavljali, kaj je pred, kaj za, kaj na levi in kaj na desni strani šole.

3. Povratna informacija

Obe učiteljici sva ves čas spodbujali učence, jih usmerjali, jim dajali dodatna navodila za doseganje ciljev. Dajali sva jim sprotne ustne in pisne povratne informacije. Občasno so dobili povratne informacije tudi od sošolcev. Moram poudariti, da so to prvošolci, ki s tem delom še nimajo izkušenj, vendar so bili kljub temu odlični pri podajanju povratnih informacij. Učenci so se ves čas vračali

k skupaj oblikovanim ciljem, ki so jim bili v pomoč pri podajanju povratnih informacij. Povratna informacija je vedno vsebovala pohvalo, v njej je bilo povedano ali zapisano, kaj je potrebno še izboljšati in na kakšen način bi to lahko naredili. Ves čas svajih usmerjali k zastavljenemu cilju in skupaj smo skušali ugotoviti, kje na poti do zastavljenega cilja so, kaj še morajo narediti, da bodo cilj dosegli, da bodo svoje znanje izboljšali. Učenci so dnevno spremljali svoj napredek in to prikazovali na tarči. Učenci so bili pri samoocenjevanju zelo kritični.

Slike 13, 14, 15: Spremljanje napredka, samovrednotenje

Komentarji učencev ob spremljanju napredka:

- Vem, kako moram biti oblečen, če sem pešec. Vem, kako se obnašam v avtu, na avtobusu in na vlaku. Ne vem še, kje moram hoditi, če ni pločnika. Prometne znake tudi poznam.
- Vse drugo poznam, samo prometnih znakov še ne.
- Vedno se zmotim, kje naj hodim, ostalo že znam.
- Ker se zmotim pri levi in desni, ne vem natančno, kje moram hoditi, če ni pločnika.

4. Preverjanje že osvojenega znanja

V tem času smo imeli načrtovana kulturni dan in športni dan. Z avtobusom smo se odpeljali v Maribor. Dogovorili smo se, da bomo ta dan preverili pravila obnašanja na avtobusu v avtentični situaciji in pravila varne hoje. Učenci so drug drugega v paru opazovali in opominjali.

Nekaj izjav učencev med, pred in po poizvedbi:

- Brez rutice ne moreš ven. Prosi Tineta, da ti jo posodi, ker ima vedno rezervno.
- Pridi bolj sem, ker moramo hoditi po notranji strani pločnika.
- Nič nisi pogledal, ko si šel čez cesto.
- Ne hodi po kolesarski stezi! Hočeš, da te povozi kolo?

Po vrnitvi v šolo so svoja opažanja v obliki povratne informacije dali sošolcu. Povedali so mu, kje je uspešen in kje morda še ni.

- Miha, rutico si imel, hodil si po notranji strani pločnika, skoraj vedno pa si pozabil pogledati levo in desno, ko si šel čez cesto.
- Lori, na avtobusu si bila pripeta, si sedela. Ni pa bilo v redu to, da si se igrala z naslonjalom za roko. Po pločniku si hodila prav, ko si šla čez cesto si pogledala.

Ob preverjanju so učenci sami ugotovili, da imajo največ težav pri tem, kje morajo hoditi ob cestišču, ki nima pločnika, če so v spremstvu odraslega, in kje, kadar so v skupini. Dogovorili smo se, da bodo to še utrdili. V podaljšanem bivanju so izdelali dva plakata. Na enem so bili ob cestišču pločniki, na drugem pa ne (mesto, vas). Učenci so na plakate umestili prometne znake in s pomočjo igre utrdili in usvojili še ta cilj.

Slika 16: Pešči na vasi

Slika 17: Pešči v mestu

5. Vrednotenje

Nekaj povratnih informacij učiteljice ob koncu obravnavanega sklopa:

- Alen, dobro veš, kaj moraš imeti oblečeno, da te bodo vozniki hitro opazili. Tudi na avtobusu in v avtomobilu natančno veš, kako se moraš obnašati in kje moraš sedeti. Poznaš in pravilno poimenuješ prometne znake, ki smo jih srečali v okolici šole in so namenjeni pešcem, ter še nekatere druge. Prometne znake znaš pravilno postaviti na plakat. Veš, kje hodimo, kadar je pločnik in ko ga ni. Na plakatu si pravilno postavil figure za hojo v skupini in v spremstvu staršev, starejših.
- Zarja, pravilno si izbrala oblačila, ki bi jih oblekla, da bi te vozniki hitreje opazili. V avtomobilu in avtobusu natančno veš, kaj moraš narediti, da boš med vožnjo čim bolj varna. Poznaš in pravilno poimenuješ prometne znake, ki so

namenjeni pešcem in smo jih srečali v okolici šole. Pri hoji v skupini ali v spremstvu odrasle osebe ob cesti, kjer ni pločnika, še zamenjuješ strani. Spomni se na roko, s katero pišeš, in ti bo lažje pravilno določiti stran.

Zaključek

Ugotavljam, da se pri upoštevanju načel formativnega spremljanja močno povečata motivacija in aktivnost učencev. Učenci so samostojnejši, iščejo informacije, raziskujejo ... Imajo željo po izboljšanju znanja, predlagajo načine, ki bi jih pripeljali do izboljšanja, in so ustvarjalni. Pogosto si učenci sami določajo naloge, ki jih želijo rešiti, da bodo izboljšali svoje znanje. Pri svojem delu so zelo kritični in samokritični. V razredu je veliko manj težav z disciplino. Delo za nikogar ni prezahtevno in ne prelahko, vsakemu omogoča, da napreduje v skladu s svojimi zmožnostmi. ■

Viri

1. Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (2013): *O naravi učenja: Uporaba raziskav za navdih prakse*, ZRSŠ, Ljubljana.
2. Komljanc, N. (2008): *Didaktika ocenjevanja znanja*, ZRSŠ, Ljubljana.
3. Komljanc, N. (2009): *Didaktika ocenjevanja znanja*, ZRSŠ, Ljubljana.
4. Komljanc, N. (2004): *Vrednost povratne informacije v procesu ocenjevanja*, doktorska disertacija, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
5. Wiliam, D. (2011): *Embedded formative assessment*, Solution Tree, USA.

Slika 18: Vozila, kombinirana tehnika - izdelki učencev